

1944 decemberében a nyilas kormány arra kényszerítette a Magyar királyi József nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem felsőbb éves hallgatói évfolyamait (velük együtt a budapesti orvos- és állatorvos hallgatókat is), hogy tanulmányaikat Németországba telepítve folytassák. A katonai behívással megvalósuló kitelepítés közel 1750 műegyetemistát érintett. A Siess! Azonnal! Sürgős!, azaz SAS behívójegy kézhezvételét követően a hallgatóknak azonnal be kellett vonulniuk rajztábláikkal, tanulmányi felszerelésükkel és a málhájukkal együtt. Aki megtagadta a behívást, katonaszökevénynek számított. A „tanzászlóalj” tagjait katonaként sorozták be, de végig civil ruhában, fegyvertelenül jártak.

A Műegyetem tanári kara 1944. december 6-i memorandumában tiltakozott hallgatóinak kitelepítése ellen. Tiltakozásuk nem járt sikerrel, a hallgatóik elszállítását nem tudták megakadályozni. A diákok két csoportban, december 8-án és 10-én szálltak vonatra Budapesten, az úti cél Breslau (Borosló) volt, egy másik csoport pedig Drezdába került (kicsivel később az építészmérnök hallgatók Németországból Dániába utaztak tovább).

Az oktatók közül a legtöbben az Építőmérnöki Karról tartottak hallgatóikkal, így például **Álgyay Hubert Pál** professzor, az I. számú Hídépítéstan Tanszék vezetője (jelenleg Hidak és Szerkezetek Tanszék, amelynek Dunai dékán egyben a tanszékvezetője is), aki miniszteri biztosi rangban volt a tanzászlóalj polgári vezetője, és aki fiát veszítette el a hazlovi támadásban. Köztük volt **Nemesdy József** egyetemi tanár a Vasútépítéstan Tanszékről (ma Út- és Vasútépítési Tanszék), aki maga is a bombák áldozatává vált. A tanzászlóalj parancsnoka a szintén építőmérnök **Szily József**, a II. számú Vízépítéstan Tanszék (ma Vízépítési és Vízgazdálkodási Tanszék) professzora volt, szintén a bombatámadás egyik későbbi áldozata.

A szűkös életkörülmények és ellátás, valamint a lelkiileg is nehezen viselhető helyzet (honvágy, bizonytalanság, háború) ellenére a fiatalokat nem hagyta el a lelkierejük, sem a humorérzékük, még egyetemi énekkart is szerveztek, valamint nagyon kreatívan, sokat üzletelve próbáltak minél élhetőbb körülményeket teremteni maguknak, akárhová is kerültek. A velük tartó tanárok pedig az oktatást lelkiismeretesen, a körülményekhez képest igyekeztek biztosítani, például már 1945. január 9-én megkezdődtek az új szemeszter előadásai (*ezt a félévet a „Rövidített tanfolyamok boroszlói folytatásának” nevezték hivatalosan, bélyegzőik a BME Levéltárban őrzött hallgatói anyagönyvekben is megtalálhatók, mint ahogy fennmaradtak a Németországban letett szigorlatok jegyzőkönyvei is – szerk.*).

A frontvonal közeledtével útra kelt egyik csoport vonatát 1945. április 11-én Hazlov közelében érte a kegyetlen mélyrepülő-támadás, amelyet a túlélők később részletesen rekonstruáltak. A fiataloknak ezekben a percekben nem volt idejük arra, hogy a félelmeikkel foglalkozzanak, ahogy egyikük írta: „emberi lényünknek ezt a mechanizmusát itt és ekkor ismertem meg”. Az élni akarás átsegítette őket az átélt traumán és veszteségeken. A sebesültek nagy életerővel és akarással meggyógyultak, pedig néhány igazán extrém sérülés is történt: az egyik hallgató fejét repesz-szilánkok ütötték át, és benne is maradt néhány vasdarab az agyállományban. A következő évre, ha nehezen is, de már tűrhetően járt, beszélt és írt, két év múlva újra beiratkozott az egyetemre, 1950-ben diplomázott le, és még 2006-ban is élt, amikor visszaemlékezéseit papírra vetette.

A vonatban „utazott” a Dékáni Hivatal iratanyaga, írógépe és pecsétje is, és amikor az amerikai megszállás alatt lévő Asch-i (ma: As) kórházban az első műegyetemistákat gyógyultnak nyilvánították, a kar pecsétjével ellátott német és angol nyelvű elismervények fejében a gyógyultnak nyilvánított hallgatókat sorra elengedték, nem kerültek hadifogságba.

Mind a bombatámadást átélő műegyetemi csoport, mind a más városokba szakadt hallgatók több kis csapatra szakadva, változatos időben, úton és módokon ugyan, de a zömük 1945 májusa és augusztusa között hazatért. Az elsők között hazaérkezők között volt olyan hallgató, aki május 22-én már a Margit-híd pilléreire dolgozott, de voltak, akik csak 1947-48-ban, már szovjet fogságból kerültek haza.

A hazatérőket romok, sok esetben gyász, majd igazolási eljárás, esetleg kihallgatások várták. Bár a kultusztárca és így az egyetem végül póttanfolyamon történő részvételre kötelezte a visszatérőket, ahhoz minden segítséget megadtak. És bár minden Németországban letett vizsgát és szigorlatot újra le kellett tenniük, több oktató szó nélkül automatikusan beírta a kollégája által Németországban megadott jegyet. Azaz, bárki bárhonnan tért haza, ha akarta, folytathatta és befejezhette tanulmányait a Műegyetemen.

Amikor 2004-ben az egykori hallgatók összejöttek és megemlékeztek a kitelepítésük 60. évfordulójáról, megfogalmazódott bennük a történetük megörökítésének vágya. Több mint 100 napló, visszaemlékezés és levél érkezett be a Műegyetemre, amely levéltárában őrzi ennek a kalandos bolyongásnak az eredeti dokumentumait. **Palasik Mária** történész ezeket feltárta *A műegyetemisták Odüsszeiája* című, 2006-ban elkészült könyvében, amelyet az egyetem jelentett meg. Ezen kívül két dokumentumfilm is készült róluk **Papp Gábor Zsigmond** rendezésében: a *Hamvazószerda* 2004-ben és *A menekülő egyetem* 2006-ban.